

Vergaderjaar 1988–1989

21 106

Wijziging van de Ziektewet (mogelijkheid tot flexibele opnemings- en verlengingsperiodes van het recht op ziekingeld in verband met bevalling alsmede invoering van dit recht voor vrijwillig verzekerden) en daarmee samenhangende wijziging van het Burgerlijk Wetboek

Nr. 4

VOORLOPIG VERSLAG

Vastgesteld 4 juli 1989

De vaste commissie voor het Emancipatiebeleid¹ belast met het voorbereidend onderzoek, brengt van haar voorlopige bevindingen als volgt verslag uit.

1. Algemeen

De leden, behorende tot de C.D.A.-fractie hadden met tevredenheid kennis genomen van het voorliggende wetsvoorstel. Met dit wetsvoorstel kan een wel zeer lange voorgeschiedenis tot een afronding worden gebracht, zo stelden zij vast. Een voorgeschiedenis die begint in 1981, de ambtsperiode van de toenmalige minister van Sociale Zaken, de heer Albeda en de toenmalige staatssecretaris voor Emancipatiezaken, mevrouw Kraaijeveld-Wouters. Zij zijn het geweest die het vraagstuk van de rechtspositie van werknemers in verband met zwangerschap, bevalling en jong ouderschap onderkennen en aan de orde stelden. Thans liggen wetsvoorstellen gereed om in die (rechts)positie verbeteringen aan te brengen. Daartoe behoort niet alleen het voorliggende wetsvoorstel tot verbetering van het zwangerschaps- en bevallingsverlof, maar ook het wetsvoorstel met betrekking tot het ouderschapsverlof dat gereed ligt voor plenaire behandeling (20 528). Tegenwoordig vormen zij, naar het oordeel van deze leden, een niet te verwaarlozen onderdeel van een gezinsvriendelijke politiek. Daarin past in hun visie ook, sterker nog «juist» aandacht voor verbetering van de mogelijkheden voor de combinatie van ouderschap en betaalde arbeid.

De leden van de C.D.A.-fractie spraken uit dat zij, na de gedachtenwisseling in de Kamer (over de nota Combinatie ouderschap-betaalde arbeid (19 368)), geen noodzaak zagen die discussie hier te herhalen. Zij wilden derhalve korthedshalve verwijzen naar opmerkingen in dat debat.

De leden van de C.D.A.-fractie onderschreven het standpunt van de bewindshouders dat uit een oogpunt van duidelijkheid en rechtszekerheid in dezen niet kan worden volstaan met het scheppen van een wettelijke ruimte, waar binnen werkgevers en werknemers tot afspraken kunnen komen. Naast deze overwegingen meenden deze leden te mogen constateren dat het toch ook internationale rechtsverplichtingen zijn die de

¹ Samenstelling:

Leden: Beckers-De Bruijn (PPR), Jabaaij (PvdA), Rempt-Halmmans de Jongh (VVD), voorzitter, Leerling (RPF), Groenman (D66), Van der Vlies (SGP), Ter Veld (PvdA), Van Nieuwenhoven (PvdA), Weisglas (VVD), Dijkstal (VVD), Janmaat-Abee (CDA), Doelman-Pel (CDA), Soutendijk-van Appeldoorn (CDA), Roosen-van Pelt (CDA), Smits (CDA), Moret-De Jong (CDA), Van Rijn-Vellekoop (PvdA), Netelenbos (PvdA), Vliegthart (PvdA).
Plv. leden: Van Es (PSP), Hageman (PvdA), Linschoten (VVD), Nypels (D66), Eisma (D66), Stoffelen (PvdA), Jorritsma-Lebbink (VVD), Esselink (CDA), Van de Camp (CDA), Boers-Wijnberg (CDA), Krajenbrink (CDA), Baas-Jansen (CDA), Leijnse (PvdA), Haas-Berger (PvdA), Swildens-Rozendaal (PvdA).

Nederlandse wetgever weinig andere keuzen laten dan deze wettelijke regeling.

De leden van de P.v.d.A.-fractie hadden met belangstelling kennis genomen van het voorliggende wetsvoorstel. Zij zagen het voorstel als een onderdeel van het totale pakket om de combinatie van ouderschap en betaalde arbeid mogelijk te maken. Vanuit dat gezichtspunt waren zij verheugd nu dit wetsvoorstel als tweede onderdeel van het pakket, na het wetsvoorstel Ouderschapsverlof (20 528), aan te treffen. Zij vroegen in dit verband wanneer het wetsvoorstel, waarin onder andere het zogenaamde calamiteitenverlof zal worden opgenomen, de Tweede Kamer zal kunnen bereiken.

De leden van de V.V.D.-fractie hadden met genoeg kennis genomen van het voorliggende wetsvoorstel, waarbij zij constateerden dat het wel heel lang heeft geduurd vooraleer dit wetsvoorstel de Kamer heeft bereikt. En dit terwijl de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid al begin 1988 toezegde dat het wetsvoorstel ten spoedigste zou worden ingediend. Kan voor deze vertraging een motivering worden gegeven, zo vroegen deze leden.

Zij achtten het een zeer goede zaak dat nu zowel tot verlenging als tot flexibilisering wordt overgegaan, zoals ze reeds meer dan eens ook als wenselijk hadden bestempeld.

Ten slotte spraken de leden van de V.V.D.-fractie de wens uit dat de behandeling van dit wetsvoorstel zo snel mogelijk zal geschieden en vroegen zij de bewindslieden ook van hun kant spoed te betrachten.

De leden van de fractie D66 toonden zich niet bijster enthousiast over het onderhavige wetsvoorstel. Niet omdat zij het zwangerschaps- en bevallingsverlof niet zouden willen wijzigen, maar omdat zij de voorgestelde wijzigingen te beperkt van strekking vinden. Nu allereerst wordt gestimuleerd dat vrouwen economisch zelfstandig worden en blijven door het verrichten en continueren van betaalde arbeid, moeten naar hun mening de mogelijkheden om ook kinderen te krijgen niet te benepen zijn. Zij hadden met de voorgestelde flexibilisering van het zwangerschapsverlof minder problemen, (hoewel zij verwachten dat de keus daarvoor voor vele soorten arbeid waarin veel vrouwen werkzaam zijn niet erg reëel zou zijn) als wel met de voorgestelde verlenging van het bevallingsverlof met slechts 2 weken. Meer in het algemeen merkten deze leden op een aparte regeling, los van de Ziektewet, te prefereren. De argumentatie van het kabinet om dat niet te doen, achtten zij uiterst mager. Aan een volksverzekering, waarvan ook zelfstandig werkzame vrouwen en meewerkende vrouwen zouden kunnen profiteren, zagen zij vele voordelen verbonden en zij hadden een beschouwing daarover in de memorie van toelichting node gemist.

Zij vroegen in dit verband ook een beschouwing over het ILO verdrag nr. 103 waarin een collectieve financiering voor het zwangerschaps- en bevallingsverlof wordt voorgeschreven. Dit om te voorkomen dat individuele werkgevers die direct verantwoordelijk zijn voor de kosten van het verlof eerder een man aannemen dan een vrouw en het risico van discriminatie ontstaat. Bij collectieve financiering wordt voor elke werknemer een premie afgedragen en maakt de werkgever dus dezelfde kosten voor mannen en vrouwen. In dit gedeelte wilden deze leden ook de vraag stellen hoe in andere landen, en dan vooral die landen met een grote arbeidsmarktparticipatie van vrouwen, het verlof is geregeld. Niet zozeer qua duur, want daarover is duidelijk dat Nederland aan de minimale kant zit, maar qua structuur. Gaat het bij voorbeeld in Frankrijk, de Bondsrepubliek Duitsland of Zweden om een apart artikel in de daar vigerende wetgeving of wellicht om een vorm van collectieve verzekering?

De leden van de fractie van de S.G.P. hadden met gemengde gevoelens kennis genomen van het wetsvoorstel met betrekking tot de verlenging en flexibilisering van het zwangerschaps- en bevallingsverlof. De motivering voor de verlenging van het zwangerschaps- en bevallingsverlof is tweërlei. Enerzijds blijkt dat de huidige regeling te kort is. Veel vrouwen hebben meer dan 6 weken bevallingsverlof nodig, willen zij weer volledig in staat zijn hun werk te hervatten. De tweede reden is dat door deze verlenging meer vrouwen aan de bevalling betaalde arbeid zullen blijven verrichten. Daarnaast zou flexibilisering van het verlof tegemoet komen aan de wisselende verlangens op dit punt van vrouwen. De leden van de fractie van de S.G.P. waren van mening dat dit wetsvoorstel uitgaat van het feit dat vrouwen na een bevalling hun betaalde baan voortzetten. Een uitgangspunt dat weliswaar in de praktijk ook steeds meer gestalte krijgt, maar waar deze leden niet achter kunnen staan. Een moeder heeft primair een taak in het gezin en kinderen hebben recht op een goede verzorging door de ouders. Na deze principiële kanttekening, zouden de leden van de fractie van de S.G.P. nog enkele kritische vragen stellen en opmerkingen maken bij de bespreking van de afzonderlijke onderdelen.

Het lid van de P.S.P.-fractie had met meer dan speciale belangstelling kennis genomen van het voorstel tot flexibilisering van het zwangerschapsverlof. Zij was het eens met de ondertekenaars dat verlenging van de ziekingeldperiode na de bevallingsdatum gewenst is. Een termijn van veertien weken verlof in totaal vond zij echter uiterst minimaal. Zoals uit diverse onderzoeken op dit gebied blijkt – en zoals dit lid al betoogde bij de schriftelijke voorbereiding van wetsvoorstel 20 528, (Wet op het ouderschapsverlof) –, hebben vrouwelijke werknemers behoefte aan een bevallingsverlof van gemiddeld 16,5 weken.

Ook uit door het kabinet ingewonnen informatie komt immers naar voren dat de praktijk uitwijst dat vrouwen sowieso niet eerder dan acht weken na hun bevalling het werk hervatten, waarbij zij zich veelal nog niet goed hersteld achtten.

Bij de schriftelijke voorbereiding van eerdergenoemd wetsvoorstel hield dit lid reeds een krachtig pleidooi voor een zwangerschapsverlof van zes weken en een bevallingsverlof van drie maanden. Zij vond dat een verlof van die lengte uitgangspunt van wetgeving zou moeten zijn.

Het lid van de R.P.F.-fractie had met belangstelling kennis genomen van het onderhavige wetsvoorstel. Hij zou op de verschillende voorstellen als volgt willen reageren. In de eerste plaats merkte hij op dat hij gaarne een standpunt van het kabinet wenste te vernemen met betrekking tot de vraag of het bevallingsverlof wel in alle gevallen een betaald verlof zou moeten zijn. Hij kon zich voorstellen dat terzake onderscheid zou kunnen worden gemaakt tussen gevallen waarin een huishouden afhankelijk is van het inkomen van de vrouw en gevallen waarin er sprake is van een dubbel inkomen. Een van de uitgangspunten van het sociaal zekerheidsstelsel is immers dat het, altijd schaars beschikbare geld, vooral daar wordt aangewend waar dat noodzakelijk is. Voorts gaat het hier om een zaak die primair de eigen verantwoordelijkheid van de ouders raakt: zonder nadere argumenten valt derhalve niet in te zien waarom, nu er immers geen sprake is van ziekte in de strikte zin van het woord, in alle gevallen een uitkering zou moeten worden verstrekt. Ook wees hij er op dat er op zich zelf geen reden is, nu er wel voor alle werkende vrouwen in een betaald verlof is voorzien, onderscheid te maken tussen vrouwen die wel een betaalde baan hebben, en zij die geen baan hebben. Ten slotte bracht hij in herinnering dat het komende ouderschapsverlof eveneens onbetaald is volgens de kabinetsvoorstellen.

2. De inhoud van het wetsvoorstel

De leden van de C.D.A.-fractie stemden in met de keuze van het kabinet om het bevallingsverlof te verlengen tot acht weken. De onderzoeksresultaten duiden er inderdaad op dat met deze verlenging in belangrijke mate tegemoet kan worden gekomen aan de ernstigste knelpunten bij de werkhervatting na de bevalling, zoals die thans voor (jonge) moeders worden ervaren. Deze leden constateerden echter dat deze redenering (relatief groot verzuim en dus met zeer beperkte kosten te ondervangen door verlenging), in wellicht nog sterkere mate kan opgaan bij verlenging naar 16 weken. Kan het kabinet deze constatering bevestigen en kan het aanduiden wat de financiële gevolgen van een dergelijke verlenging (naar 16 weken) zouden zijn?

De opvatting van het kabinet dat het hier gaat om een minimumregeling en sociale partners dus onderling tot verdergaande afspraken kunnen komen, werd door de leden van de C.D.A.-fractie gedeeld. Zij vroegen of bij verdergaande regelingen ook gedacht kan worden aan bijvoorbeeld introductie van mogelijkheden tot aanpassing van de arbeidsovereenkomst en arbeidstijden, zoals de omzetting van een voltijdse baan in een deeltijdbaan en flexibilisering van werktijden. De leden van de C.D.A.-fractie konden zich ook goed vinden in de keuze van het kabinet om de duur van het bevallingsverlof bij een te vroege bevalling te verlengen met de periode waarmee het zwangerschapsverlof als gevolg van de te vroege bevalling is bekort. Zij vonden het een sterk argument dat daarmee eenzelfde behandeling aan deze vrouwen ten deel valt als aan vrouwen die flexibiliseren. Zij voegden daaraan nog toe dat voor hen vooral ook het aspect van het tegemoetkomen aan de specifieke problemen die veelal ontstaan bij te vroeggeborenen, voor de gezondheid van moeder en kind, deze keuze mede rechtvaardigt.

Met deze aanvullende motivering beoogden deze leden geenszins af te wijken van de alom erkende, en door het kabinet nog eens uitdrukkelijk verwoorde tweeledige doelstelling van de maatregel, namelijk bescherming van de gezondheid van de vrouw en voorkomen dat vrouwen uit het arbeidsproces treden. Met betrekking tot de keuze van het kabinet voor de minimumduur van het zwangerschapsverlof (bij flexibilisering moet daarvoor minimaal 2 weken resteren) moet echter wel zeer sterk de nadruk worden gelegd op het element van de bescherming van de gezondheid, zo meenden deze leden. Vanuit dat oogpunt is de keuze voor 2 weken miniem. Het feit dat het kabinet bij deze keuze aansluiting heeft gezocht bij de regelingen voor ambtenaren en onderwijspersoneel werd door hen positief beoordeeld. Dat neemt, naar hun opvatting, evenwel niet weg dat deze aansluiting niet voor iedere werkvorm even sterk kan wegen. Vooral op die arbeidsplaatsen waar lichamelijk zware arbeid wordt vereist, of waar de werknemers in aanraking komen met gevaarlijke stoffen kan deze grens vanuit gezondheidsoverwegingen te minimaal zijn en daarom eigenlijk niet zonder meer aan de inzichten, wensen en keuzen van de betrokken vrouw worden overgelaten, hetgeen de nieuwe regeling wel doet. Ook de Raad van State maakt in zijn advies melding van zorgen over dit facet. De gewenste nadere beschouwing c.q. motivering wordt in de ogen van de leden van de C.D.A.-fractie niet voldoende gegeven. Daarom wilden deze leden nogmaals indringend bij het kabinet de vraag aan de orde stellen naar de gevaren voor de gezondheid van de zwangere vrouw (en het ongeboren kind) bij een te kort zwangerschapsverlof in die eerder genoemde sectoren. Zij verwezen terzake ook nog naar het standpunt van de Nederlandse organisatie van verloskundigen.

De leden van de C.D.A.-fractie vonden de argumenten voor de keuze van het kabinet aanvaardbaar om de ziektedagen in de zes weken voorafgaande aan de vermoedelijke bevallingsdatum, die buiten de geplande

verlofperiode liggen, aan te merken als ziekengelddagen in verband met de bevalling en niet als gewone ziektedagen. Uitvoeringstechnisch is deze keuze inderdaad het meest praktisch. Dat neemt niet weg dat de regel in het concrete geval heel vreemd kan uitpakken. Een vrouw die er bij voorbeeld voor heeft gekozen haar zwangerschapsverlof te bekorten tot 2 weken om zo haar bevallingsverlof te verlengen tot 12 weken, en die 6 weken voor de bevalling haar arm breekt en daardoor haar werk niet meer kan verrichten, ziet haar bevallingsverlof bekort tot 8 weken. Uitvoeringstechnisch zou hier geen probleem zijn om vast te stellen dat deze arbeidsongeschiktheid een andere oorzaak heeft dan de zwangerschap. Ziet het kabinet geen kans om aan deze evidente gevallen tegemoet te komen?

De leden van de C.D.A.-fractie namen met tevredenheid kennis van het feit dat het kabinet in dit wetsvoorstel de aanbeveling van de Commissie «Meewerkende vrouw in het eigen bedrijf» heeft overgenomen en artikel 69 van de Ziektewet zodanig heeft gewijzigd dat daarin zwangerschap en bevalling niet langer worden uitgesloten van de vrijwillige verzekering. Zij vroegen het kabinet of met deze regeling thans volledig wordt voldaan aan de internationale verplichtingen, zoals onder andere neergelegd in de 5de-richtlijn en de ILO verdragen, op het punt van zwangerschaps- en bevallingsregelingen voor in eigen bedrijven meewerkende vrouwen. Overigens merkten deze leden op dat de hier gekozen aanpak slechts uitkomst biedt voor een zeer beperkte groep. De regeling gaat ervan uit dat sprake is van inkomen. Degenen die op andere wijze vergoeding ontvangen voor hun inzet vallen buiten het systeem van de vrijwillige verzekering van de Ziektewet. Voor deze groepen zal een andere oplossing moeten worden gevonden. Heeft het kabinet daartoe reeds de eerste stappen gezet?

De leden van de C.D.A.-fractie hadden met enige verwondering kennis genomen van het argument van het kabinet om geen gehoor te geven aan de aanbeveling van de SVr, die met het oog op de «Aanwijzingen voor de wetgevingstechniek» heeft voorgesteld om ter wille van de wetsystematiek en de duidelijkheid de regeling met betrekking tot het ziekengeld in verband met zwangerschap neer te leggen in een afzonderlijk en dus nieuw artikel 29a. Het argument dat daaraan geen gehoor is gegeven omdat dit zou vergen dat moet worden nagegaan of andere wetgeving wellicht als gevolg van gewijzigde nummering dient te worden meegewijzigd, kwam niet overtuigend over bij deze leden.

De leden van de P.v.d.A.-fractie konden in principe instemmen met verlenging van de ziekengeldperiode rond de bevalling. Voor wat betreft de voorgestelde periode van de verlenging verwezen zij naar hun opmerkingen verderop in dit verslag.

De leden van de P.v.d.A.-fractie stonden aanvankelijk positief ten opzichte van een zekere mate van flexibilisering van het zwangerschapsverlof. Inmiddels is evenwel in een schrijven van de Nederlandse Organisatie van Verloskundigen van 2 mei 1989 aan de vaste commissie voor het Emancipatiebeleid vrij ernstige kritiek geuit op de voorgestelde flexibilisering. Er wordt zelfs gesteld dat het zwangerschapsverlof voor de bevalling ten minste zes weken zou moeten bedragen en dat verkorting van dit verlof vanuit verloskundig oogpunt ten zeerste wordt ontraden. Dit zou betekenen dat er helemaal niet zou moeten worden overgegaan tot flexibilisering. In het advies van de Emancipatieraad wordt, ter bescherming van de gezondheid van de vrouw, geadviseerd een minimum zwangerschapsverlof te handhaven van 4 weken.

De leden van de P.v.d.A.-fractie stelden er prijs op een uitgebreide reactie te ontvangen op de kritiek van de verloskundigen en zagen in het algemeen een nadere beschouwing over de medische-/gezondheidsaspecten van flexibilisering van het zwangerschapsverlof graag

tegemeet. De leden van de P.v.d.A.-fractie begrepen voorshands niet waarom na flexibilisering van het zwangerschapsverlof «gewone» ziekte-dagen, die zijn opgenomen in de periode van zes weken voorafgaand aan de vermoedelijke bevalling, in mindering worden gebracht op de totale ziekengeldperiode rond de bevalling. De argumentatie van het kabinet, genoemd onder paragraaf 8, dat er mogelijke controleproblemen zouden ontstaan indien nagegaan moet worden of sprake is van een «gewone» ziekte-dag dan wel een ziekte-dag in verband met zwangerschap, vonden zij niet overtuigend. Naar hun mening is gedurende de hele periode van zwangerschap het onderscheid tussen «gewone» ziekte en ziekte in verband met zwangerschap niet goed aan te brengen en derhalve leek hun dit probleem niet specifiek voor de zwangerschapsverlofperiode. De leden van de P.v.d.A.-fractie waren verheugd over het voorstel de uitsluiting van zwangerschap en bevalling voor de vrijwillige verzekering ongedaan te maken.

Zij vroegen voorts of de reactie van de Sociale Verzekeringsraad op het verzoek, onder andere vanuit de Tweede Kamer, om er voor te willen zorgen dat de bedrijfsverenigingen van hun bevoegdheid, om andere personen toe te laten tot de vrijwillige ziekengeldverzekering, gebruik maken al is ontvangen. Het gaat hier om de mogelijkheid dat, indien daarom wordt verzocht, de in het bedrijf meewerkende echtgenote tot de vrijwillige ziekengeldverzekering wordt toegelaten.

Zij vroegen vervolgens of inmiddels al iets meer bekend is over de drempel die zal worden ingebouwd, waardoor alleen vrouwen die gedurende een bepaalde periode verzekerd zijn voor een uitkering in aanmerking komen. De leden van de P.v.d.A.-fractie brachten hun vragen, gesteld bij de behandeling van de Reparatiwet gelijke behandeling (Handelingen Tweede Kamer, vergaderjaar 1987-1988, 30 augustus 1988, blz. 5431) met betrekking tot enerzijds artikel 1638c BW en artikel 44, eerste lid onder b van de Ziektewet en anderzijds het ILO-verdrag nr. 103 in herinnering. Zij ontvingen gaarne alsnog de destijds naar de behandeling van het onderhavige wetsvoorstel verwezen beantwoording op deze vragen.

De leden van de P.v.d.A.-fractie vroegen op welke andere landen, waarmee de voorgestelde verlofduur in overeenstemming is, precies wordt bedoeld.

Deze leden verwezen ten slotte naar hun eerder gestelde vraag over de kritiek van de zijde van de verloskundigen op de voorgestelde flexibilisering.

De leden van de V.V.D.-fractie vroegen of nader geconcretiseerd kan worden welke periode als drempel zal gelden voor vrouwen die vrijwillig verzekerd zijn en of reeds bekend is of en zo ja welke nadere regels de SVr uit hoofde van het bepaalde in artikel 71 Ziektewet gaat stellen.

Van de kant van de Emancipatieraad is bezwaar geuit tegen het flexibiliseren tot 2 weken voor de bevalling. Deze mening wordt ingegeven door de vrees die bij de Raad bestaat dat vrouwen onder druk gezet worden om inderdaad tot die tijd door te werken, dan wel dat de bescherming van de gezondheid van de vrouw minimaal 4 weken zwangerschapsverlof vergt. De leden van de V.V.D.-fractie deelden die opvatting niet en achtten het met het kabinet een goede zaak dat vrouwen zelf (in overleg met de verloskundige of de huisarts) binnen de in het wetsvoorstel genoemde marges kunnen bepalen tot hoe lang zij wensen door te werken dan wel kunnen doorwerken. Bovendien zal, zoals ook door de SER wordt gesignaleerd, wellicht in bepaalde c.a.o.'s dan wel individuele arbeidscontracten melding worden gemaakt van deze nieuwe regeling en het feit dat de verkorting van het bevallingsverlof uitsluitend op verzoek van de werkneemster kan geschieden.

Wil het kabinet overigens motiveren waarom niet is gekozen voor het

door de Raad gestelde dat ziektedagen vanaf de zesde week voor de vermoedelijke bevallingsdatum, gelegen voor de voorgenomen aanvang van het zwangerschapsverlof als gewone ziektedagen dienen te worden aangemerkt en niet in mindering moeten worden gebracht op het bevallingsverlof? De leden van de V.V.D.-fractie waren van mening dat hier op zich iets redelijks in zit, te meer daar als een vrouw van plan is tot twee weken voor de bevalling door te werken en zij daar fysiek ook toe in staat geacht moet worden, het geenszins onmogelijk is dat zij bij voorbeeld in de zesde week voor de bevalling enkele dagen geveld wordt door een griepje en daarna gewoon weer aan het werk gaat. Volgens de nu voorgestelde regeling betekent dat in dit geval dat zij al enkele dagen van haar zwangerschapsverlof heeft gebruikt en daarmee automatisch haar bevallingsverlof korter is geworden. Acht het kabinet dat redelijk en wil het nog eens aangeven waarom voor deze optie is gekozen, waarbij deze leden best begrip konden opbrengen voor het gestelde dat controleproblemen met de nu voorgestelde regeling vermeden worden. Maar aan de andere kant kan door het nu voorgestelde ook een behoorlijke onredelijkheid ten opzichte van bepaalde vrouwen optreden, doordat de periode waar binnen men kan blijven werken 4 weken is.

De leden van de fractie van D66 konden zich in principe vinden in de voorgestelde flexibilisering van het zwangerschapsverlof. Wel waren zij van mening dat er een groot verschil in keuzemogelijkheid is tussen vrouwen met administratieve taken en vrouwen met taken met een fysiek zwaar karakter (verkoopsters, productiepersoneel, verpleegkundigen, horecamedewerksters, gezinsverzorgsters e.a.). Is er onderzoek naar dit onderscheid bij de mate waarin het zwangerschaps- en bevallingsverlof te kort blijkt te zijn voor deze grote categorie vrouwen? Onderschrijft het kabinet de veronderstelling dat voor vrouwen wier werk het fysiek onmogelijk maakt langer door te werken vóór de bevalling de periode van 8 weken na de bevalling, die dan dus niet met «gespaarde» weken verlengd kan worden so wie so te kort is? Zou een onderscheid tussen beroepsgroepen niet voor de hand liggen vanuit deze veronderstelling? En waarom wordt in het algemeen de totale periode niet op 16 weken gesteld?

Uit het ook door het kabinet gehanteerde onderzoek van Van Amstel blijkt immers dat de helft van de tijdens de zwangerschap nog werkende vrouwen, na de bevalling is gestopt met werken. Het is de vraag of een verlenging van het verlof tot 14 weken, zoals het kabinet voorstelt, veel meer vrouwen doet besluiten door te werken, hoewel uiteraard onduidelijk is voor hoeveel vrouwen het nu te korte bevallingsverlof reden is geweest met werken te stoppen. Interessant is ook de bevinding in hetzelfde onderzoek dat 38% van de ondervraagde vrouwen 3 maanden de meest ideale duur van het bevallingsverlof vindt en 12% dat vindt van een verlof van 10 weken. Daaruit volgt dus dat 50% de 8 weken die het kabinet voorstelt te kort vindt. Is overwogen bij een langer bevallingsverlof een iets geringer loon door te betalen?

Is er voorts een verband gelegd met het geven van borstvoeding waarvoor 8 weken te kort is, aangezien pas na 10 weken de gemiddelde baby kan volstaan met 4 voedingen, waardoor het weer gaan werken wat gemakkelijker wordt?

De regeling rondom de bevalling voor vrijwillig werkende vrouwen is zeker een verbetering, zo oordeelden de leden van de fractie van D66, hoewel zij liever één regeling, en dan een volksverzekering, hadden gezien. Voor particulier verzekerde vrouwen is het probleem echter geenszins opgelost. Zelfstandig werkzame vrouwen die zich tegen arbeidsongeschiktheid hebben verzekerd, kunnen in het algemeen in het geheel geen recht doen gelden op de zwangerschaps- of bevallingsuitkering. Ook regelt het voorstel niet de situatie waarin een vrouw die

ofwel particulier verzekerd is of vrijwillig verzekerd is krachtens de Ziektewet in het begin van de zwangerschap moet worden opgenomen in het ziekenhuis in verband met complicaties. Voorwaar géén gering risico voor de individuele vrouw. Is een volksverzekering ook dáárvoor geen oplossing?

De leden van de fractie van D66 hadden al gesteld de verlenging van het verlof met 2 weken te gering te achten, maar wilden ook meer specifiek vernemen wat het gevolg voor de premiedruk zou zijn van een verlenging met 4 weken, dus tot een totale verlofperiode van 16 weken. De hier aan het woord zijnde leden hadden er ernstig bezwaar tegen als ziekte-dagen in de zes weken voorafgaande aan de vermoedelijke bevallingsdatum, maar buiten de geplande verlofperiode, zouden worden aangemerkt als ziektegeddagen in verband met de bevalling, en niet als gewone ziekte-dagen. Het kwam hun als buitengewoon onlogisch voor dat enerzijds de mogelijkheid wordt geboden het zwangerschapsverlof te verkorten, maar anderzijds ziekte die buiten die verkorte periode maar binnen de oorspronkelijke 6 weken valt, toch als ziekte te beschouwen die met de bevalling samenhangt. Als het de bedoeling is misbruik te voorkomen dan moet dat ook hardop worden gezegd, wat overigens wel zou betekenen dat voor zwangere vrouwen kennelijk een andere maatstaf geldt dan voor andere werknemers. Als het de bedoeling is controleproblemen te vermijden dan is het vreemd dat die opeens wel ter sprake komen vlak voor de bevalling. Die controleproblemen spelen in het algemeen een rol, ook in de rest van de zwangerschapsperiode en ook, nog algemener, voor alle zieke werknemers. Zoals het kabinet het nu stelt, wordt een vrouw die binnen de zes weken voor de vermoedelijke bevallingsdatum maar buiten de geplande verlofperiode, griep krijgt of een arm breekt, gestraft voor het feit dat ze daarbij toevallig zwanger is. Of zagen deze leden dat verkeerd?

Met betrekking tot de flexibilisering van zwangerschaps- en bevallingsverlof, stelt de Emancipatieraad in zijn advies dat slechts een kleine minderheid van de vrouwen een zwangerschapsverlof, korter dan 6 weken wenst, aldus constateerden de leden van de S.G.P.-fractie. Door flexibilisering bestaat de kans dat vrouwen onder druk komen omdat zij zelf een zo lang mogelijk bevallingsverlof wensen. Daarnaast kan het risico bestaan dat de werkgevers druk uitoefenen op de betreffende werkneemsters om langer te blijven doorwerken, bij voorbeeld omdat bepaalde werkzaamheden afgerond moeten worden. Achten de bewindslieden vooral deze laatste mogelijkheid reëel? Biedt een wettelijk geregeld zwangerschapsverlof van minimaal vier weken, zoals de Emancipatieraad voorstelt, niet de nodige bescherming voor de werkneemsters tegen zichzelf en hun werkgevers?

Vrijwillig verzekerde vrouwen worden niet langer uitgesloten van ziekengeldaanspraken in verband met bevalling. Wel zal er een voorwaarde met betrekking tot een minimum-periode dat een vrouw verzekerd moet zijn, worden gesteld, wil zij voor een uitkering in aanmerking komen. Niet helemaal duidelijk is of een vrouw bij een specifieke maatschappij een bepaalde periode verzekerd moet zijn of dat zij in het algemeen voor een bepaalde periode verzekerd dient te zijn. In het eerste geval zouden vrouwen, die bij voorbeeld vanuit het ziekenfonds in een particuliere ziektekostenverzekering terecht komen, tussen wal en schip kunnen raken. Graag wilden deze leden meer duidelijkheid op dit punt. De SER is verdeeld over de noodzaak tot verlenging van het bevallingsverlof. Een deel, de werkgevers, is van mening dat zes weken verlof in beginsel voldoende is en dat de Ziektewet voorziet in die gevallen waarin de termijn van zes weken onvoldoende is. Uit de reactie van het kabinet, dat het verlof zijn basis vindt in de Ziektewet (blz. 8 memorie van toelichting), meenden de leden van de fractie van de S.G.P. te

mogen afleiden dat het kabinet op zich instemt met de bovengenoemde opvatting van het werkgeversdeel van de SER. Alleen vindt het deze opvatting te beperkt, omdat het bevallingsverlof nog een ander doel heeft. Is deze conclusie juist?

De bewindslieden wijzen in de memorie van toelichting vervolgens op dat tweede doel, het stimuleren van het combineren van ouderschap met een betaalde baan voor vrouwen. Hoewel de leden van de fractie van de S.G.P. tegen deze doelstelling op zich al bezwaren hebben, vonden zij de redenering van de bewindslieden op zich ook niet erg overtuigend. Zal een, voor de betrokkene toch belangrijke en ingrijpende beslissing om voor het kind/gezin te zorgen of om een betaalde baan te blijven houden, voor de betreffende vrouwen afhangen van de twee weken extra bevallingsverlof, die zij al dan niet krijgt? Is er op dit punt wel eens onderzoek gedaan?

Wanneer blijkt dat die twee weken extra geen betekenis heeft voor de vraag of vrouwen al dan niet blijven doorwerken na de bevalling, zou het geld dat met die uitbreiding is gemoeid, niet beter besteed kunnen worden?

Het lid van de P.S.P.-fractie vervolgde haar betoog met de mededeling een fors bezwaar te hebben tegen de mogelijkheid tot flexibilisering die het huidige wetsvoorstel biedt. Zij merkte op dat de verantwoordelijkheid teveel bij vrouwelijke werknemers komt te liggen, wanneer zij zelf moeten uitmaken op welk moment zij met verlof wensen te gaan. Dit lid vroeg of er door de bewindslieden is nagedacht over de niet denkbeeldige kans dat er een te grote druk op de zwangere werkneemster zal worden uitgeoefend om te blijven doorwerken. Zal dit niet leiden tot situaties, zo vroeg dit lid, waarbij werkneemsters langer blijven werken dan uit medisch en maatschappelijk oogpunt gewenst is? Zij kon zich voorstellen dat in dergelijke gevallen het vermeend belang van het werk of solidariteit met collega's een rol kunnen spelen. Uit verantwoordelijkheidsgevoel of vanwege de afhankelijke positie van de werkneemster, zo vervolgde dit P.S.P.-fractielid, zou het zeer wel mogelijk zijn dat vrouwen hun eigen belang en het belang van hun kind ondergeschikt maken aan het belang van hun werkgever. Zij wilde hierover graag de mening van het kabinet vernemen.

Daarbij vroeg zij tevens of de mogelijkheid tot flexibilisering niet een te grote onzekerheid voor alle partijen met zich zou meebrengen. Immers, al zou de zwangere vrouw met haar werkgever zijn overeengekomen om tot het uiterste, dat wil zeggen tot twee weken voor de vermoedelijke bevallingsdatum, te blijven werken, dan nog zou het heel goed mogelijk zijn dat zij fysiek niet in staat blijkt te zijn die belofte na te komen. Dit lid zei de mening te zijn toegedaan dat met een verplicht verlof van 6 weken voor de vermoedelijke bevallingsdatum, behalve het belang van de werkneemster, tevens dat van werkgever en collega's zou zijn gediend, omdat tijdige vervanging geregeld zou kunnen worden.

Dit lid merkte op dat ook vanuit verloskundige en medische kringen wordt gepleit voor een zwangerschapsverlof van zes weken vóór de bevalling, zodat vrouwen zich op de bevalling kunnen voorbereiden. In de praktijk is gebleken dat die voorbereiding eerst goed mogelijk is wanneer de vrouw psychisch enigszins afstand heeft kunnen nemen van haar werk.

Ten slotte wees het P.S.P.-fractielid er op dat Nederland ongeveer het «achterlijkste» land binnen Europa is als het gaat om aantallen werkende vrouwen en voorzieningen die er zijn om betaalde arbeid te combineren met moederschap. Het wordt tijd dat daarin verandering komt. Daartoe is het onderhavige voorstel een slechte aanzet, naar de mening van dit lid.

Los van de bovengenoemde kwestie had het lid van de fractie van de

R.P.F. geen moeite met de flexibilisering van het verlof. Het is op zich zelf een goede zaak dat een vroege bevalling niet betekent dat de totale duur van het verlof wordt bekort. Anderzijds wees hij er op dat de mogelijkheid om tot kort voor de bevalling door te werken niet onomstreden is. Hij haalde in dit verband de brief van de Nederlandse Organisatie van Verloskundigen aan. Hij was vooralsnog niet overtuigd van de noodzaak van verlenging van het verlof. Vrouwen staan immers ook na de bevalling nog geruime tijd onder dokterscontrole. Indien er sprake is dat hervatten van het werk niet verantwoord is, dan wordt het verlof in feite voortgezet als ziekingeldperiode en dit op advies van de arts. In hoeverre is hier dan sprake van concrete knelpunten? Voorts dient men zich te realiseren, aldus dit lid, dat de niet werkende vrouw niets aan verlenging van het verlof heeft. Met onbetaalde verlenging kon het lid van de fractie van de R.P.F. overigens instemmen.

3. Internationale regelingen

De leden van de P.v.d.A.-fractie stelden er prijs op een recent overzicht te ontvangen van de duur van het zwangerschaps- en bevallingsverlof in de verschillende Europese landen.

Waarom wordt bij de internationale regeringen geen melding gemaakt van de op 11 december 1986 van kracht geworden 5e EG-richtlijn over de gelijke behandeling van zelfstandig werkende mannen en vrouwen en de bescherming van het moederschap, aldus vroegen de leden van de D66-fractie. Is het niet zo, dat deze richtlijn Nederland tot 30 juni 1989 de tijd geeft zijn wettelijk en bestuursrechtelijke bepalingen aan te passen? Gebeurt dat, en gebeurt het dan voldoende? Of blijven zelfstandige en meewerkende vrouwen ook nog na 30 juni 1989 in een slechtere positie dan hun mannelijke collega's.

4. Onderzoeksresultaten

De leden van de P.v.d.A.-fractie hadden een conclusie bij de onderzoeksresultaten met betrekking tot de duur van het bevallingsverlof en de relatie met de voorgestelde verlenging gemist. Vanuit het onderzoek «Zwangerschap, moederschap in combinatie met betaalde arbeid» maar ook uit andere onderzoeken, blijkt het ER-advies, bedraagt de gemiddelde duur van het bevallingsverlof tien weken. Deze leden verzochten om een uitvoerige beschouwing over deze onderzoeksresultaten en de voorgestelde verlenging. Daarbij verzochten zij ook de constatering te betrekken dat van de mogelijkheid tot flexibilisering in de praktijk door een groot aantal vrouwen geen gebruik zal kunnen worden gemaakt.

Vindt het kabinet het redelijk, zo vroegen de leden van de fractie van D66, dat vrouwen vakantiedagen blijken te gebruiken om het bevallingsverlof te verlengen? Herstellen van de bevalling, wennen aan een nieuwe gezinssituatie is immers iets geheel anders dan vakantie?

5. Financiële gevolgen

De leden van de C.D.A.-fractie constateerden met instemming dat naar verwachting de financiële gevolgen voor de categorie verplicht verzekerden beperkt en daardoor aanvaardbaar kunnen blijven. Zij vonden daarentegen de 3,5 tot 4% lastenverzwaring bij de vrijwillige verzekering nogal fors. Vreest het kabinet daardoor niet dat deze regeling materieel geen substantiële bijdrage zal leveren tot een verbetering van de positie van de in het eigen bedrijf meewerkende vrouw bij zwangerschap?

De leden van de P.v.d.A.-fractie vroegen of zij het juist zagen dat de wijze van raming van het totaaleffect van de verschillende elementen van het wetsvoorstel bij eventuele verdere verlenging van de verlofperiode niet wezenlijk verandert, dat wil zeggen dat bij een totale verlofperiode van bij voorbeeld 16 weken de toename van de lasten in de Ziektewet geraamd kunnen worden op f 50 mln. (ondergrens) – f 70 mln. (boven-grens).

6. Gevolgen voor de positie van vrouwen

De leden van de P.v.d.A.-fractie waren verheugd de al sinds lange tijd toegezegde paragraaf over de gevolgen voor de positie van vrouwen in wetsvoorstellen nu ook echt aan te treffen. Zij spraken de hoop en verwachting uit dat in ieder geval op het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid het opnemen van een dergelijke paragraaf regel zal worden, ook indien de inhoud minder voor de hand ligt als nu het geval is.

7. Dereguleringsaspecten

De leden van de C.D.A.-fractie konden met de redenering van het kabinet meegaan dat als gevolg van deze voorstellen geen sprake zal zijn van een blijvende verzwarening van de werklust bij de bedrijfsverenigingen en het justitieel apparaat. Dat neemt niet weg dat er tijdelijk enige verzwarening van de werklust zal optreden als gevolg van het introduceren van een anderssoortige regeling. Ziet het kabinet hierin geen aanleiding om tijdelijk enige personele gevolgen te verbinden aan de invoering van dit wetsvoorstel?

Hoewel de tekst van artikel 29 Ziektewet nu inderdaad erg lang is konden de leden van de V.V.D.-fractie zich er in vinden dat niet overgegaan is tot het benoemen van een nieuw artikelnummer. Deze leden waren ook van mening dat dankzij de toevoeging van de vrouwen die onder de vrijwillige verzekering vallen wederom een grotere groep vrouwen in ieder geval aanspraak kan maken op een zwangerschaps- en bevallingsverlof. Zou het kabinet een korte beschouwing kunnen geven of het vindt dat op de lange termijn dit verlof onder de Ziektewet moet blijven vallen en of, hoe en wanneer nu precies een regeling wordt getroffen voor zelfstandigen en meewerkende vrouwen, die zich vanwege het feit dat het hier een zgn «zedelijk» risico betreft niet kunnen verzekeren.

De leden van de fractie van D66 waren van mening dat de argumenten om het voorstel van de SVr tot een nieuw artikel 29a Ziektewet niet over te nemen slecht zijn onderbouwd. Is wijziging van andere wetgeving als gevolg van een gewijzigde nummering nu echt zoveel werk? Op welk moment acht het kabinet een apart artikel wel wenselijk?

8. Artikelen

Artikel 1, onderdeel A (artikel 29, achtste lid nieuw)

Het kabinet ziet geen aanleiding om een meldingstermijn in de wet op te nemen. Daardoor is de werkneemster niet gehouden een bepaalde tijd van te voren aan te geven wanneer zij de ziekengeldperiode in verband met haar zwangerschap wenst te laten ingaan. Het kabinet meent dat onderling overleg in deze kwestie de beste aanpak is. De leden behorende tot de C.D.A.-fractie hechtten ook zeer sterk aan een overleg-model. Toch zien zij in de stellingname van het kabinet het gevaar dat de

werkgever pas zeer laat duidelijkheid krijgt over de voornemens van de werkneemster. Hierdoor zal bij voorbeeld de vervanging bemoeilijkt kunnen worden. Van deze onduidelijkheid, die vooral de werkgever voor organisatorische problemen kan plaatsen, vrezen deze leden op termijn het gevaar van een negatieve beoordeling van de regeling. Zij vroegen daarom of het vanuit deze optiek toch niet beter zou zijn daarover (enige) duidelijkheid te verschaffen door bij voorbeeld te bepalen dat de werkneemster uiterlijk 3 maanden voor haar vermoedelijke bevalling moet aangeven op welke wijze zij haar zwangerschapsverlof denkt in te vullen?

Artikel I, onderdeel A (artikel 29, negende lid nieuw)

De leden van de P.v.d.A.-fractie verwezen naar hun eerder gemaakte opmerking over de korting op de ziekingeldperiode na de bevalling met de gedurende de periode van zes weken voor de bevalling wegens ziekte niet gewerkte dagen.

Artikel I, onderdeel D (artikel 69 nieuw)

De leden van de C.D.A.-fractie vroegen een nadere verduidelijking over de zinsnede «Wanneer een vrouw eenmaal is toegelaten tot de vrijwillige verzekering heeft zij onder dezelfde voorwaarden recht op ziekingeld in verband met haar bevalling als de verplicht verzekerde.» (blz. 18 memorie van toelichting). In het bijzonder waren deze leden geïnteresseerd naar de voorwaarden tot toelating. Is bij voorbeeld zwangerschap een reden tot niet-toelating?

Artikel II

De leden van de fractie van D66 vroegen zich af wat er tegen is om bij de wijziging van het Burgerlijk Wetboek op het punt van het zwangerschaps- en bevallingsverlof meteen te regelen dat vaders of andere tweede verorgers 5 dagen kraamverlof krijgen. Zij waren van mening dat hieraan behoefte bestaat en dat roostervrije of snipperdagen hiervoor niet zijn bedoeld. Zij dachten dat een aanvulling van artikel 1638 c Burgerlijk Wetboek op zijn plaats zou zijn.

Artikelen III en IV

De leden van de P.v.d.A.-fractie ontvangen gaarne een nadere toelichting op de verschillen met betrekking tot de inwerkingtreding van de wet voor respectievelijk verplicht- en vrijwillig verzekerden.

De voorzitter van de commissie,
Rempt-Halmmans de Jongh

De griffier van de commissie,
Van der Windt